

УДК 796.035:378-027.561(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/2412-9208-2025-2-109-119>

**SOCIAL DETERMINANTS OF YOUTH INVOLVEMENT IN SPORTS
AND RECREATIONAL ACTIVITIES IN THE CONTEXT
OF TRANSFORMATION OF HIGHER AND VOCATIONAL
EDUCATION IN INDEPENDENT UKRAINE**

**СОЦІАЛЬНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ЗАЛУЧЕННЯ МОЛОДІ
ДО СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ
ТРАНСФОРМАЦІЇ ВИЩОЇ І ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
ЗА НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ**

Viktoriia STYNSKA,

Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor,

Professor at the Department
of Pedagogy and Educational
Management named after Bohdan
Stuparyk,

Vasyl Stefanyk Precarpathian
National University
56, Shevchenko Str., Ivano-Frankivsk,
76018, Ukraine

Вікторія СТИНСЬКА,

доктор педагогічних наук,
професор,

професор кафедри педагогіки
та освітнього менеджменту
імені Богдана Ступарика,

Прикарпатський національний
університет імені Василя
Стефаника

вул. Шевченка, 57,
м. Івано-Франківськ, 76018, Україна

viktoriia.stynska@pnu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0003-0555-3205>

Liubov PROKOPIV,

Candidate of Pedagogical Sciences,
Professor,

Head of Department of Pedagogy
and Educational Management
after Bohdan Stuparyk,

Vasyl Stefanyk Precarpathian
National University

56, Shevchenko Str., Ivano-
Frankivsk, 76018, Ukraine

Любов ПРОКОПІВ,

кандидат педагогічних наук,
професор,

завідувач кафедри педагогіки
та освітнього менеджменту
імені Богдана Ступарика,

Прикарпатський національний
університет імені Василя
Стефаника

вул. Шевченка, 56, м. Івано-
Франківськ, 76018, Україна

<http://orcid.org/0000-0001-8661-510X>

Lesia SERMAN,

Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the
Department of Foreign Languages,
Vasyl Stefanyk Precarpathian
National University
56, Shevchenko Str., Ivano-Frankivsk,
76018, Ukraine

<http://orcid.org/0000-0001-7840-701X>

Леся СЕРМАН,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов,
Прикарпатський національний
університет імені Василя
Стефаника
вул. Шевченка, 56, м. Івано-
Франківськ, Україна, 76018

Zinovii YASHCHYSHYN,

Candidate of Medical Sciences,
Associate Professor,
Head of Department of Physical
Therapy, Occupational Therapy,
Vasyl Stefanyk Precarpathian
National University
56, Shevchenko Str., Ivano-Frankivsk,
76018, Ukraine

<http://orcid.org/0000-0001-8672-1797>

Зіновій ЯЩИШИН,

кандидат медичних наук, доцент,
завідувач кафедри фізичної терапії
єрготерапії,
Прикарпатський національний
університет імені Василя
Стефаника
вул. Шевченка, 56, м. Івано-
Франківськ, 76018, Україна

ABSTRACT

The article presents a scientific analysis of the social determinants of student youth involvement in sports and recreational activities in the context of the transformation processes taking place in the field of higher and vocational education in Ukraine since independence. Attention is focused on the relevance of the problem of preserving and strengthening the physical health of students in the context of urbanization, digitalization, psycho-emotional stress and socio-economic instability.

The expediency of an interdisciplinary approach to studying the factors that determine the level of youth involvement in SES and cover four main groups of determinants: socio-cultural, economic, motivational and psychological, and institutional and organizational. Within each of the vectors, specific barriers and incentives to physical activity are analyzed, and their impact on the formation of a healthy lifestyle culture in the student environment is determined.

Special attention is paid to the role of information and communication technologies as a tool for personalizing the educational process in the field of physical education. It is proved that digital platforms can be an effective means of increasing students' physical activity, promoting inclusiveness and accessibility of sports and recreational practices. The article also presents an analysis of the regulatory, legal, organizational and resource framework for the functioning of the SES in higher and vocational education institutions and proposes strategic guidelines for its improvement.

It is concluded that the involvement of young people in sports and recreational activities should be viewed as a complex social process that requires coordinated cross-sectoral efforts of government agencies, educational institutions and civil society. Such an approach creates the basis for the formation of a physically active, psycho-emotionally stable and socially responsible personality capable of full self-realization in a modern society.

Key words: *sports and recreational activities, physical education, healthy lifestyle, vocational education, higher education, youth, higher education students, digital educational tools, social determinants, independent Ukraine.*

Вступ. У сучасних умовах глобалізації, урбанізації, а також посилення інформаційного та психоемоційного навантаження на молодь, особливої значущості набуває питання збереження та зміцнення здоров'я студентів. Здобувачі вищої освіти, як найбільш активна частина молодіжного середовища, часто демонструють низький рівень фізичної активності, що супроводжується погіршенням психофізіологічного стану, зниженням працездатності та стійкості до стресу.

Проблема залучення здобувачів вищої освіти до спортивно-оздоровчої діяльності (СОД) у закладах вищої та професійної освіти за незалежної України є багатофакторною й багаторівневою. Сучасні соціальні умови – зростаюча гіподинамія, цифровізація дозвілля, війна, економічні негаразди – посилюють потребу у системному аналізі чинників, що впливають на фізичну активність молоді. У цьому контексті особливого значення набувають соціальні детермінанти, які включають соціально-економічні, культурно-історичні, освітньо-інституційні та мотиваційно-психологічні компоненти.

Отже, дослідження соціальних детермінант залучення студентів до спортивно-оздоровчої діяльності є своєчасним, соціально значущим і має практичну цінність для покращення якості освітнього середовища та формування здорової, конкурентоспроможної особистості.

Аналіз досліджень. Чимало науковців досліджують проблеми здоров'язбереження та впровадження сучасних спортивно-оздоровчих технологій у освітній процес закладів освіти. Педагогічні аспекти спортивно-оздоровчої діяльності досліджуються такими вченими, як: О. Бичук, О. Божок, Н. Белікова, А. Бондар, В. Горашук, А. Дубогай, С. Закопайло, Л. Сливка, О. Цибанюк ін. У працях Є. Вільчовського, Л. Волкова, Т. Круцевич та ін. доведено роль фізкультурно-оздоровчої роботи в системі фізичного виховання в аспекті збереження рухової активності студентської молоді. Водночас, поза увагою дослідників залишилася проблема виявлення міждисциплінарних факторів, які зумовлюють рівень фізичної активності здобувачів вищої освіти, а також формуванні концептуальних підходів до розбудови ефективного спортивно-оздоровчого середовища у закладах освіти, що і зумовило тему статті.

Мета статті – теоретично обґрунтувати та здійснити комплексний аналіз соціальних детермінант, що впливають на залучення молоді до спортивно-оздоровчої діяльності в умовах трансформації системи вищої та професійної освіти в незалежній Україні.

Виклад основного матеріалу. У Законі України «Про фізичну культуру і спорт» [6], що є одним із основних нормативно-правових документів

фізкультурно-спортивної спрямованості, вживається категорія «фізкультурно-оздоровча діяльність», що охоплює заходи, що здійснюються суб'єктами сфери фізичної культури і спорту для розвитку фізичної культури.

Відповідно до дослідження Н. Винник, категорія «спортивно-оздоровча діяльність» в науковій літературі характеризується через близькі поняття як: фізичне виховання, спортивне виховання, спортивна діяльність, спортивно-масова діяльність, оздоровлення. Відповідно – категорії фізкультурно-оздоровча, спортивно-оздоровча та спортивно-масова діяльність мають близькі за своєю семантикою визначення. Узагальнене дослідження вченої дає можливість підсумувати, що спортивно-оздоровча діяльність – це педагогічний процес, процес спортивного оздоровлення, специфічна культура особистості, система масових заходів, регульована фізична активність, розвиток відповідальності, мотивації [1].

За визначенням С. Шинкарьова, спортивно-оздоровча діяльність – це систематизований, цілеспрямований процес організації та реалізації заходів із застосуванням засобів фізичної культури і спорту, спрямований на збереження, зміцнення та відновлення здоров'я людини, підвищення її фізичної працездатності, профілактику захворювань, гармонійний розвиток і забезпечення загального оздоровлення. Вона охоплює різні форми фізичної активності (фітнес, оздоровча гімнастика, плавання, спортивні ігри тощо), які адаптуються до вікових, фізичних, психофізіологічних можливостей та потреб учасників. Особливістю цієї діяльності є її доступність для осіб різного віку, рівня фізичної підготовленості та стану здоров'я, що робить її ефективним засобом соціальної інтеграції, профілактики малорухливого способу життя й формування мотивації до ведення здорового способу життя [9, с. 5].

Згідно з дослідженням С. Романенка, фізкультурно-оздоровча та спортивна діяльність різняться тим, що перша здійснюється для розвитку фізичної культури та залучення різних груп населення до занять, а друга здійснюється суб'єктами сфери фізичної культури і спорту для розвитку спорту (дитячого, дитячо-юнацького, професійного, олімпійського й неолімпійського, спорту осіб з інвалідністю тощо). Відповідно, поняття «спортивно-оздоровча діяльність» С. Романенко трактує як процес активної взаємодії суспільства із об'єктами, що враховують спортивного-оздоровчу сферу, та завдяки чому воно досягає поставленої меті – зміцнення стану здоров'я [8, с. 262].

Отже, спортивно-оздоровча діяльність є не лише формою організації фізичної активності студентів, а й важливою складовою педагогічного, соціального та медико-профілактичного впливу на здоров'я, самореалізацію і формування культури здорового способу життя.

Одним із провідних чинників формування мотивації студентської молоді до участі у спортивно-оздоровчій діяльності є соціокультурне

середовище, в якому конструюється уявлення про фізичну активність як невід'ємний компонент ціннісного світогляду. У контексті сучасних викликів, пов'язаних із поглибленням демографічних криз, депопуляційними процесами, погіршенням фізичного і психічного здоров'я населення, особливо молодіжної частини, актуалізується потреба у цілісному підході до здоров'я як багатовимірного явища.

Науковець А. Ребрина обґрунтовує, що розвиток особистісних якостей, орієнтованих на здоровий спосіб життя, має ґрунтуватися на інтегративному розумінні здоров'я, яке охоплює фізичний, психічний, духовний і соціальний виміри. У цьому контексті підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту повинна передбачати не лише засвоєння професійних знань, але й виховання внутрішньої потреби до самозбереження та здорового способу життя як соціально відповідального вибору. До ключових особистісних характеристик, що забезпечують ефективну професійну й соціальну реалізацію, вчена віднесла: відповідальність; комунікативність; емоційна стійкість; саморегуляція; наполегливість; дисциплінованість; ініціативність; організованість; цілеспрямованість [7].

Отже, формування зазначених характеристик є важливою умовою для розвитку майбутніх фахівців, спроможних не лише популяризувати цінності здоров'я серед населення, але й реалізовувати їх на власному прикладі, виступаючи носіями культури здорового способу життя.

Поряд із соціокультурними передумовами, не менш вагомим чинником, що зумовлює рівень залученості здобувачів вищої освіти до спортивно-оздоровчої діяльності, виступає економічна складова. Соціально-матеріальне становище студентства безпосередньо впливає на можливість участі у фізкультурних заходах, відвідування спортивних секцій, доступ до якісної інфраструктури та придбання необхідного спортивного інвентарю. Як зазначає Т. Ящук [10], недостатнє фінансування галузі фізичного виховання у ЗВО, обмеженість у розвитку спортивної бази, а також несистемне або відсутнє стипендіальне забезпечення студентів із соціально вразливих категорій створюють суттєві бар'єри для регулярної участі у спортивно-оздоровчих заходах. С. Карасевич [3, с. 169] також акцентує увагу на відсутності єдиного підходу та відповідної підтримки з боку держави, що ускладнює розробку та впровадження програм, які сприятимуть гармонійному розвитку особистості молоді та зміцненню їхнього здоров'я. Ю. Мічуда вважає, що для ефективного розвитку фізкультурно-оздоровчої діяльності потрібні фінансові інвестиції в інфраструктуру, підвищення кваліфікації персоналу та створення програм для підтримки молоді, яка прагне досягти високих спортивних результатів [5].

Таким чином, економічні детермінанти виявляються як на рівні інституційної політики конкретного ЗВО, так і в площині індивідуального

соціального вибору студента, що зумовлює нерівність у доступі до ресурсів, необхідних для формування здорового способу життя.

Однак навіть за наявності сприятливих економічних умов не завжди забезпечується високий рівень залучення студентської молоді до спортивно-оздоровчої діяльності. У цьому контексті ключову роль відіграють мотиваційно-психологічні чинники, які визначають особистісну установку студента щодо фізичної активності. Психологічна готовність, індивідуальна ціннісна орієнтація та наявність внутрішніх стимулів формують підґрунтя для стійкого інтересу до участі у СОД.

У науковому дослідженні Г. Грибана, К. Пронтенка, П. Ткаченка [2] запропоновано типологію мотиваційних моделей, властивих здобувачам вищої освіти. Зокрема, автори виокремлюють зовнішньо орієнтовану мотивацію, яка ґрунтується на прагненні до соціального схвалення, виконання формальних вимог освітніх програм, а також внутрішньо орієнтовану мотивацію, пов'язану з бажанням до саморозвитку, самореалізації й задоволенням від самого процесу фізичної активності. Науковці дійшли висновку, що саме внутрішня мотивація має довготривалий характер і тісно корелює з усвідомленим ставленням до здоров'я як стратегічної життєвої цінності. Саме вона сприяє системному включенню молоді у фізкультурно-оздоровчий простір ЗВО, трансформуючи зовнішні стимули в сталі поведінкові практики.

Незважаючи на важливість індивідуальної мотивації студентства, вирішальне значення у забезпеченні стабільного залучення молоді до спортивно-оздоровчої діяльності має інституційний контекст, у межах якого реалізується фізичне виховання у закладах вищої освіти. Саме організаційно-управлінські засади, нормативно-правове регулювання та ресурсне забезпечення формують структурні умови, що або сприяють, або перешкоджають інтеграції здоров'язбережувальних практик у щоденне життя студентської спільноти.

На інституційному рівні організація спортивно-оздоровчої діяльності у вітчизняних закладах вищої освіти продовжує залишатися малоефективною через низку системних проблем. Як зазначає С. Романенко [8], у контексті вдосконалення управління спортивно-оздоровчою сферою в Україні обґрунтовано доцільність виокремлення її на окремі функціональні сектори, кожен з яких потребує індивідуального підходу до стратегічного планування. Зазначається, що ефективний розвиток кожного з таких секторів можливий лише за умови формування відповідного «стратегічного набору» – сукупності механізмів управління, фінансово-ресурсного, організаційного та інформаційного забезпечення, адаптованих до специфіки функціонування конкретного сегмента. Особливу увагу приділено тому, що кожен сектор характеризується власними функціональними особливостями, цільовою аудиторією, структурною

побудовою та потребами, що зумовлює необхідність розробки окремих, вузькоспеціалізованих стратегій. Такі стратегії повинні бути скоординовані в межах єдиного інтегрованого стратегічного підходу до розвитку спортивно-оздоровчої сфери, що дозволить забезпечити її цілісність, системність та адаптивність до сучасних викликів.

Історико-культурний компонент відіграє важливу роль у формуванні мотиваційного поля студентської молоді щодо залучення до спортивно-оздоровчої діяльності. Однією з перспективних соціальних детермінант у цьому контексті є впровадження національно орієнтованих форм фізичної активності, які не лише сприяють фізичному вдосконаленню, а й відображають історичну спадщину та зміцнюють національну ідентичність. Такий підхід дозволяє гармонізувати процеси фізичного і духовного розвитку, особливо в умовах національного самоствердження й культурної мобілізації молоді.

Використання національних традицій у фізичному вихованні дозволяє не лише зберігати і популяризувати елементи культурної спадщини, але й формувати в учасників освітнього процесу почуття національної гідності, колективної ідентичності та ціннісного ставлення до здоров'я.

У сучасному цифровому середовищі стрімко зростає роль інформаційно-комунікаційних технологій як чинника, що впливає на моделі залучення студентської молоді до спортивно-оздоровчої діяльності. Як зазначають В. Кононович, В. Жогло, Д. Усачов «...інформаційні засоби мають великий вплив на розумовий розвиток фізичної культури студентів, їх вплив дає можливість досягти раціонального ставлення молоді до фізичних вправ, загалом і в цілому до здорового способу життя» [4].

Цифрові платформи, мобільні додатки для фітнесу, трекари активності, онлайн-курси з фізичної культури, а також соціальні мережі формують нові умови для мотивації студентів до занять спортом. Завдяки візуалізації результатів, ігровізації тренувань, інтерактивності та можливості індивідуалізації освітнього контенту, ІКТ стимулюють підвищення рівня фізичної активності серед молоді. Більше того, використання цифрових технологій дозволяє формувати нову комунікативну парадигму у взаємодії викладача й студента, коли фізичне виховання перестає бути формальною дисципліною, а набуває ознак особистісно-орієнтованого самовдосконалення.

Слід також зазначити, що цифрові середовища дозволяють реалізовувати інклюзивний та адаптивний підхід, коли студенти з різними рівнями підготовки або обмеженими можливостями здоров'я можуть брати участь у спортивно-оздоровчій діяльності в зручному для себе форматі. Зокрема, такі інструменти, як онлайн-програми індивідуальних тренувань, відеотренінги та мобільні фітнес-застосунки, стають

дієвим інструментом у контексті формування стійкої мотивації до здорового способу життя.

Таким чином, інформаційно-комунікаційні технології трансформують не лише форму, а й зміст фізичного виховання у вищій школі, наближаючи його до сучасних запитів цифрового покоління студентів. Це вимагає від педагогів пошуку нових методик, що інтегрують здоров'язбережувальні технології з цифровими освітніми інструментами, а також перегляду традиційної парадигми фізичного виховання в бік гнучкості, міждисциплінарності та технологічної обізнаності.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що процес залучення здобувачів вищої освіти до спортивно-оздоровчої діяльності у сучасних соціокультурних умовах незалежної України є складною системою взаємодії численних соціальних детермінант. Науковий аналіз дозволяє виокремити чотири провідні групи таких чинників: соціокультурні, економічні, мотиваційно-психологічні та інституційно-організаційні. Кожна з цих груп чинників справляє безпосередній вплив на рівень фізичної активності студентської молоді та її залученість до оздоровчо-спортивних практик.

Доведено, що ефективне формування здоров'язбережувального освітнього простору в закладах вищої освіти потребує міждисциплінарного підходу, що передбачає інтеграцію освітньої, соціальної, культурної, економічної та управлінської складових.

Встановлено, що соціокультурний контекст, зокрема впровадження національно орієнтованих форм фізичної активності, має потенціал посилення мотиваційних орієнтацій студентів шляхом формування ідентичності, колективних цінностей і позитивного ставлення до фізичної культури як частини національного капіталу.

Визначено, що економічні фактори (рівень забезпеченості, доступ до інфраструктури, державна підтримка) формують нерівний доступ до спортивно-оздоровчих ресурсів, що потребує адаптивної інституційної політики та фінансових інвестицій у відповідну інфраструктуру.

З'ясовано, що мотиваційно-психологічні чинники відіграють провідну роль у формуванні стійкого інтересу до СОД, а саме: внутрішньо орієнтована мотивація до саморозвитку, позитивне сприйняття фізичної активності та усвідомлення здоров'я як цінності.

Наголошено на значущості інституційно-організаційного забезпечення: чітке нормативно-правове регулювання, інфраструктурне оновлення, впровадження цифрових освітніх інструментів і розвиток внутрішньої політики ЗВО є критично важливими умовами для ефективної реалізації програм СОД.

Таким чином, залучення молоді до спортивно-оздоровчої діяльності слід розглядати як складний соціальний процес, що вимагає скоордино-

ваних міжсекторальних зусиль державних органів, освітніх інституцій та громадянського суспільства. Такий підхід створює підґрунтя для формування фізично активної, психоемоційно стійкої та соціально відповідальної особистості, здатної до повноцінної самореалізації в умовах сучасного суспільства.

Література

1. Винник Н. Сутність і зміст поняття «спортивно-оздоровча діяльність». *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, IV (42), Issue: 87, 2016. С. 45–48.
2. Грибан Г., Пронтенко К, Ткаченко П. Вправи з гирями у фізичному вихованні здобувачів вищої освіти: *навч. посібник*. Житомир. 2021. 528 с.
3. Карасевич С. Організація спортивно-масової і фізкультурно-оздоровчої роботи в системі освіти України. *Суспільство та національні інтереси*. 2024. № 7. С. 167–176.
4. Кононович В., Жогло В., Усачов Д. Обґрунтування методів застосування інформаційних технологій у процесі фізичного виховання студентів. URL: https://books.google.com.ua/books?id=Q4u4EAAQBAJ&pg=PA309&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
5. Мічуда Ю. П. Сфера фізичної культури і спорту в умовах ринку. Київ, 2007. 216 с.
6. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24.12.1993 р. Редакція від 06.10.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>
7. Ребрина А.А. Розвиток сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2023. № 2 (160). С. 141–146.
8. Романенко С. Спортивно-оздоровча діяльність: сутність, класифікація та інструменти. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021. № 5. Том 2. С. 260–265.
9. Шинкарьов С.І., Сіпакова Д.О., Павлов Р.В., Брусак О.М. Спортивно-оздоровча діяльність: основи організації та практичні аспекти: методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти різних спеціальностей. Полтава, 2025. 27 с.
10. Ящук Т.А. Аналіз сучасного стану фінансового забезпечення вищої освіти в Україні. *Молодий вчений*. 2018. № 1(53). С. 1026–1030.

References

1. Vynnyk, N. (2016). Sutnist i zmist poniattia «sportyvno-ozdorovcha diialnist» [The essence and content of the concept of «sports and recreational activity»]. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, IV (42), Issue: 87. P. 45–48.
2. Hryban, H., Prontenko, K, Tkachenko, P. (2021). Vpravy z hyriamy u fizychnomu vykhovanni zdobuvachiv vyshchoi osvity [Exercises with kettlebells in physical education of higher education students]: a study guide. Zhytomyr. 528 s.
3. Karasevych, S. (2024). Orhanizatsiia sportyvno-masovoi i fizkulturno-ozdorovchoi roboty v systemi osvity Ukrainy [Organisation of mass sports and physical education activities in the Ukrainian education system]. *Society and national interests*. № 7. P. 167–176.
4. Kononovych, V., Zhohlo, V., Usachov, D. Obgruntuvannia metodiv zastosuvannia informatsiinykh tekhnolohii u protsesi fizychnoho vykhovannia studentiv [Substantiation of methods of application of information technologies in the process of physical education of students]. Retrieved from: https://books.google.com.ua/books?id=Q4u4EAAQBAJ&pg=PA309&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
5. Michuda, Yu. P. (2007). Sfera fizychnoi kultury i sportu v umovakh rynku [Physical culture and sports in the marketplace]. Kyiv. 216 s.

6. Pro fizychnu kulturu i sport: Zakon Ukrainy vid 24.12.1993 r. [On physical culture and sport: Law of Ukraine of 24.12.1993]. Version of 06.10.2024. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>

7. Rebryna, A. A. (2023). Rozvytok spryiatlyvykh dla zdorovoho sposobu zhyttia osobystykh yakosti maibutnikh fakhivtsiv fizychnoho vykhovannia i sportu. [Development of personal qualities favourable for a healthy lifestyle of future specialists in physical education and sports]. *Scientific journal of the Drahomanov National Pedagogical University*. № 2 (160). P. 141–146.

8. Romanenko, S. (2021). Sportyvno-ozdorovcha diialnist: sutnist, klasyfikatsiia ta instrumenty [Sports and recreational activity: essence, classification and tools]. *Bulletin of Khmelnytsky National University*. № 5, Tom 2. P. 260–265.

9. Shynkarov, S. I., Sipakova, D. O., Pavlov, R. V., Brusak, O. M. (2025). Sportyvno-ozdorovcha diialnist: osnovy orhanizatsii ta praktychni aspekty [Sports and recreational activities: basics of organisation and practical aspects]: methodological recommendations for higher education students of different specialities. Poltava. 27 s.

10. Iashchuk, T. A. (2018). Analiz suchasnoho stanu finansovoho zabezpechennia vyshchoi osvity v Ukraini [Analysis of the current state of financial support for higher education in Ukraine]. *Young scientist*. № 1(53). P. 1026–1030.

АНОТАЦІЯ

У статті здійснено науковий аналіз соціальних детермінант залучення студентської молоді до спортивно-оздоровчої діяльності у контексті трансформаційних процесів, що відбуваються у сфері вищої та професійної освіти в Україні з моменту набуття незалежності. Акцентовано увагу на актуальності проблеми збереження та зміцнення фізичного здоров'я здобувачів освіти в умовах урбанізації, цифровізації, психоемоційного навантаження та соціально-економічної нестабільності.

Обґрунтовано доцільність міждисциплінарного підходу до вивчення чинників, які визначають рівень залученості молоді до спортивно-оздоровчої діяльності, і охоплюють чотири основні групи детермінант: соціокультурні, економічні, мотиваційно-психологічні та інституційно-організаційні. У межах кожного з векторів проаналізовано специфічні бар'єри й стимули до фізичної активності, визначено їхній вплив на формування культури здорового способу життя в студентському середовищі.

Окрему увагу приділено ролі інформаційно-комунікаційним технологіям як інструменту персоналізації освітнього процесу у сфері фізичного виховання. Доведено, що цифрові платформи можуть виступати ефективним засобом підвищення фізичної активності студентів, сприяючи інклюзивності та доступності спортивно-оздоровчих практик. У статті також представлено аналіз нормативно-правових, організаційних і ресурсних засад функціонування спортивно-оздоровчої діяльності у закладах вищої та професійної освіти та запропоновано стратегічні орієнтири для її удосконалення.

Зроблено висновок, що залучення молоді до спортивно-оздоровчої діяльності слід розглядати як складний соціальний процес, що вимагає скоординованих міжсекторальних зусиль державних органів, освітніх інституцій та громадянського суспільства. Такий підхід створює підґрунтя для формування фізично активної, психоемоційно стійкої та соціально відповідальної особистості, здатної до повноцінної самореалізації в умовах сучасного суспільства.

Ключові слова: спортивно-оздоровча діяльність, фізичне виховання, здоровий спосіб життя, професійна освіта, вища освіта, молодь, здобувачі вищої освіти, цифрові освітні інструменти, соціальні детермінанти, незалежна Україна.

Дата надходження статті: 25.06.2025

Дата прийняття статті: 30.06.2025

Опубліковано: 30.09.2025